

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 11. maja 1870. ~

Gospodarske stvari.

Veliki zbor družbe kmetijske kranjske.

Ugodno vreme, katero je dosehal še zelo redko, je 4. dne t. m. privabilo mnogo družbenih udov iz vseh krajev naše dežele na spodnje Poljane, kjer je bil na družbinem vrtu zbor z razstavo kmetijskega in obrtniškega orodja, kmetijskih pridelkov in obrtniških izdelkov. Veseli smo videli mnogo podružnic kmetijskih zastopanih po veljavnih svojih predstojnikih, in med mnogimi velikimi posestniki tudi izvedene kmete. Tudi c. kr. gosp. predsednik deželni pl. Conrad je počastil zbor, kteremu je predsedoval gosp. dr. Karol pl. Wurzbach.

Prvo je bilo to, da so pričujoči ogledali razstavljene reči pa tudi živinozdravniško šolo; une jim je razkazoval gosp. Šolmajer, družbinega vrta oskrbnik, to pa gosp. Skalè, učitelj podkovstva in zdravilstva. V razstavi smo videli dva modela, kako naj se umetno napeljuje voda na senožeti, ktera je poslalo ministerstvo kmetijstva, — družba kmetijska je razpostavila vse orodje za izdelovanje prediva po belgiškem načinu in izglede tako izdelanega prediva, mnogo plugov, ruski lan, ameriški krompir, posebno rodovitno peso, indijanski rajž, hrastove sviloprejke itd., — gosp. Fid. Trpinec lepo zbirko kmetijskega orodja, kmetijskih pridelkov in lično volno jezerskih ovac, — gosp. Skalè svoje pluge, — gosp. dr. K. Ahačič sejavnice, — gosp. Božič, trgovec v Ljubljani veliko zbirko vrtnarskega in družega orodja, — gosp. vitez Gutmansthal in gospodje Kozler mnogovrstne obrtniške priprave, med temi so jako zanimivi bili stoliči, na ktere se denejo sodci s pivom, kterih, kedar praznejši postajajo, ni treba nazadnje vzdigovati, kajti kar sami se vzdignejo, — gospodar Andrej Piskar iz Motnika, ki je bil lani na državne stroške v moravskem Schönbergu belgiškega izdelovanja predivstva se učiti, je poslal že domači izdelek svojih rok in svojega orodja po belgiškem načinu, — gosp. Rihard Dolenec po novih razmerah popravljeni Dzierzonov panj, — gospodar Net iz Kokrice drenažne cevi, — mesar Urbas v Ljubljani izpitanega vola iz hleva gosp. Jugovica iz Kranja.

Ko se je vse to ogledalo, začelo se je zborovanje z ogovorom predsednikovim deloma nemškim, deloma slovenskim. Pl. dr. Wurzbach s prijazno besedo pozdravlja došle družbenike in omenivši tega, da danes prvič predseduje kot od Njih Veličanstva potrjeni predsednik, zagotavlja, da si bode rad prizadeval tudi na tem mestu zadostovati dolžnosti svoji; zatem se spominja zaslug prednika svojega gosp. Fid. Terpinca, ki se je tudi danes spomnil družbe kmetijske

naznanivši zboru, da je naročil sadik severno-amerikanske predivne rastline zizanije, ktere bode podelil podružnicam, brž ko doidejo v Ljubljano*), — in miluje smrt najstarejšega našega uda, nedavno umrlega dr. H. Coste; potem povdarja imenitnost družbe kmetijske, kteri je ministertvo kmetijstva dandanes tako važno mesto odločilo, da skozi njene roke dohaja kmetijstvu mnogostranska denarna pripomoč; potem prestopi na spomin nemile letošnje zime, ki nam je pobrala groza veliko ozimine in pokončala sadnih in gozdnih drevés; pri tej priliki pa omenja, da družba kmetijska ni držala križema rok, ampak da se je obrnila do ministerstva kmetijstva, naj jej blagovoli na pomoč biti, da se hudo poškodovanim kmetom prizanesse davek na tacihih prostorih; konečno naznanja zastopnike, ki so jih vnanje kmetijske družbe v svojem imenu poslale v današnji zbor.

In zdajci so se začele razprave zborove.

(Konec prihodnjič.)

Poduk svilorejcev,

kako naj ravnajo, da bodo letos srečni z svilorejo (rejo židnih črvičev).

Na znanje dalo vodstvo cesarske svilorejne poskušalnice v Gorici.

(Dalje.)

Kedar svilorejec iz jajčic izreja črviče, naj, dokler se ne zapredejo v mešičke (kokone), ravná tako-le:

Hrama, kjer imaš črviče, nikoli ne kuri presilno. Sploh je kuriti le takrat treba, kedar hram še 15 stopinj gorkote po R. nima.

Nikoli naj ne bodo okna in vrata vsa zaprta, in tudi takrat ne, kedar je vreme deževno in mrzlo, naj so okna saj nekoliko odprta, ali naj se vsaj kako drugače skrbí, da hram dobí čistega zraka od zunaj; al takrat, ko je vreme mrzlo in deževno, je pa treba zakuriti.

O lepem, toplem vremenu odpri okna in vrata vsa, in to posebno, kedar so črviči že večí dorastli. Nikoli naj pa solnce kar naravnost na črviče ne sije; na oknih imej zato pregrinjala; tudi za to skrbí, da ni prehudega prepíha skozi hram. Kedar je vreme zelo vetrovno ali viharo, zapri okna na tem mestu, kamor sapa piše.

Najbolje je 5krat pokladati listja črvičem: prvič zjutraj ob 5. uri, drugikrat ob 9. dopoldne, potem pa ob 1., 5. in 9. uri popoldne in zvečer. Ponoči jim ne pokladaj nič; to je zoper naravo črvičjo.

Iz začetka se sme perje drobno zrezati; že po 2. levljenji pa naj se drobno zrezanemu perju doklada bolj

*) Ravnokar je gosp. Terpinca naznanil odboru pismo glavnega agenta iz Prage, da za letos ne more dobiti omenjenih sadik iz Amerike, ker je že prepozno; pošlje jih gotovo ob pravem času prihodnje leto; važna pa je zizanija za to, ker dvakrat več in boljega prediva daje kakor konoplja naša.

na debelo rezano, po 3. levljenji dajaj jim celo perje, po 4. pa tudi majhne vejice.

Ležišče pridno čedi in snaži; prvokrat ga premeni po končanem 1. levljenji; to isto stori do 2. levljenja dvakrat; do 3. levljenja trikrat, do 4. štirikrat, do zapredovanja pa vsaki dan enkrat. Črviči se s perjem ali vejicami vzdignejo ali pa z lukčastim papirjem ali pa z mrežicami.

Ostankov perja in pa blata ne stresaj na tla; vse to nesi daleč preč in ondi nekoliko potresi z zemljo.

Hrama ne pometaj; bolje je, da tla obrišeš s cunjjo, ki si jo pomočil v vodo, kateri si malo kloro prilil. Če pa že moraš pometati, pometaj vsaj takrat, predno črviče krmiš (futraš); popred pa tla poškropi s klorovo vodo.

Kako obdelujejo in izdelujejo lan v Moravskem Schönbergu in bližnji okolici.

Nauk za povzdigo našega domačega predivstva.

Spisal Rihard Dolenec.

Otresanje, otepanje ali otrepanje.

(Konec.)

Nož je zavoljo jasnosti nekoliko prevelik obrisan; dodana mera (12") je pa prava. On obstoji iz dveh delov; eden je gladka, ravna, le osmi del palca debela steklica *d*, drugi je roč *r*. Oblika res da je nekoliko čudna, al namenu je kaj pristojna.

Delo samo pa se tako-le vrši: Delalec ali pa delalka (za delalke je to delo še najprimernejše) si vzame dobro pest trdih stebel, ter jo prične za otrepanje pripravljati. Pripravlja se s tem, da prime delalna oseba šopek z levico čez sredo, z desnico razširi potem en konec ter ga s prstmi na lahko prečeše, tako, da se stebila poravnajo, in lahko nastale gombe in prav kratka lakna odpadejo. To delo ponovi tudi na družem koncu. Ker se pri tem delu več ali manj laken izpuli, tako, da iz šopa daleč ven molé, zato jih je treba popolnoma izpuliti in zopet v levo pest položiti. To se toliko časa ponavlja, dokler se ne doseže precej enaka dolgost; to je pa zelo važno, ker ako bi se iz šopa moleča lakna na miru pustila, bi se pri sledečem otrepanji vsa potrgala. Pripravljen šopek pretakne konečno na tisti strani deske stoječa oseba, ktero v podobi pšica naznanja, skozi zarezo, z desnico prime roč, s katerim tikoma deske po pretaknjeni polovici šopka maha. To delo se pod večkratnim obračanjem šopka toliko časa nadaljuje, dokler ves les ne odleti; to se v kaj kratkem času zgodi. Ena oseba lahko 25 do 30 funtov na dan otreplje.

Ako se predivo za predilnice izdeluje, je tako otrepanje prediva že dovršeno; sčešejo ali mikajo ga predilnice same. Ako bi se pa hotelo za domačo rabo obdržati, treba ga je še sčesati, ker na otrepavni deski se sicer ves les odstrani, lik pa še ni v posamesna lakna razdeljen, ampak drži se še v trakéh.

Kakor se iz vspeha rabe omenjene deske razvidi, je tudi ona pripravna le za manjše posestnike, katerim je na tem ležeče, da svoje ljudi pozimi s koristnim delom preskrbijo. Veči posestniki, združene izdelovalnice itd. morajo pa že po strojih seči.

Otrepalni stroji, ali kratko rečeno: otrepalnice, se delijo gledé na sistemo, po kateri so osnovane, v dva dela. Ene se imenujejo trepalnice Friedlanske, druge pa Erlandske sisteme, obe zahtevate pa že vodo, konje, ali pa sopar za gonilno moč, ker na rokah se ne dajo rabiti.

Kar se tiče dobrote teh dveh sistem, mora se reči, da je Friedlanska po pričetku Erlandske ob vso vero prišla, in to se jej je prav zgodilo, kajti slaba je, kar se dá. Slabih lastnosti, ktere so jo ob vero spra-

vile, ima več, na primer: otrepalnica Friedlanska je vsa železna in zelo zamotana, toraj tudi draga (300 gold. stane na mestu v fabriki). Temu se pa še pridruži njena kaj okorna velikost, in potrebe silne gonilne moči, kajti ona gré teže z eno in isto silo kakor 5 Erlandskih. Ako se še po delu praša, se tudi na to reč dobrega odgovoriti ne more, kajti z dvema osebama na dan se veliko manj izdela, kakor pa z Erlandsko; največa napaka je pa še to, da vrže neizrečeno veliko dobrega prediva v pezdí, gotovo šestkrat preveč. To so toraj lastnosti, s kterimi se gotovo nobenemu prikupila ne bode, kakor se tudi meni ni, potem ko sem jo opazoval brez dela in v delu, in jo primerjal z Erlandsko, ktero izvrstno delati smo videli v Klein-Morau-u na Šlezkem. Tudi v bližnjih predilnicah so že davno Friedlansko zavrgli, in jo z Erlandsko nadomestili.

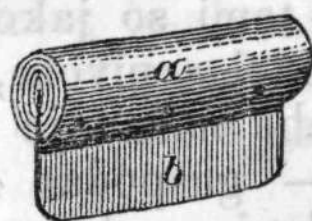
V Malem-Moravu stoji v na delnice osnovani izdelovalnici 6 Erlandskih strojev, kteri se ločijo od Friedlandskih v vsem. Napravljeni so skoraj vsi iz lesa in tako prosto, da jih vsak mizar lahko popolnoma izdela, ako se mu le železni obstojni deli dodado. To se je, kakor mi je vodja omenjene delavnice zagotovil, tudi zgodilo. On pravi: Stanje vseh šesterih strojev na mestu in prostoru znaša 304 gld. V tem je pa tudi vsa transmisija zapopadena z jermeni in družimi železnimi deli. Od teh 304 gold. spada na vsak stroj 9 gold. mizar-skega računa, za transmisijo in vse druge železne dele 200 gold. na jermene 50 gold. Pri vsakem stroji ste dve ženski: ena pripravlja, kakor smo pri otrepanji z Erlandsko desko slišali, druga vlaga pripravljene šopke otrepalnici. Obedve napravite na dan dobrih 100 funtov prediva, ako je pa lan lep in dolg, in ako so dnevi dolgi, dovršite lahko tudi do 120 funtov. V pezdír ne gré skoro nič proti Friedlandski.

Iz rečenega se razvidi, da ni treba še le posebej tega stroja priporočati, kajti njegove sprednosti priporočajo ga same.

Večkrat se pripeti, da se neka stebila nikakor popolnoma izdelati ne dajo, akoravno je bilo gojenje, trenje in otrepavanje brez vsega pregreška. To so tista stebila, ktera so se na njivi še med rastjo posušila, naj že bo zavoljo suše, mrčesov ali drugače. Da jih pa vendar ne zavržejo, se poslužujejo Belgičani nekega malega orodja, ktero strugalo imenujejo. S tem se na kolenu z usnjem obdanem stebila tako dolgo drgnejo, dokler se lesa in lubada popolnoma ne znebijo.

Orodje samo je take-le podobe:

Podoba 14.

a je lesen 7 palcev dolg in poldrug palec širok (debel) roč, v katerem je tumpasta ravno tako dolga in široka klinja *b* vtrjena.

Česanje ali mikanje

ima, kakor je že omenjeno bilo, nalogo v podobi traka držeča se lakna v posamesna razdeliti. V to nam služijo mikalniki ali česala, a ne taki, kakoršni so pri naših kmetih v rabi, kajti ti zabijejo 10 žebeljev v kako desko, in mikalnik je gotov.

Tisti, kdor hoče svoje predivo prav izdelati, si mora pravi angleški mikalnik preskrbeti, kateri iz treh delov obstoji. Na prvem še le površno miče, na drugem že čistejše, in na tretjem še le popolnoma. Osti so jeklene in v železnem ploščku tako vtrjene, da pridejo na prvi tri na en palec (col), na drugi že 17, in